

Spor Bilimleri Fakültesi Öğretim Elemanları ile Diğer Fakülte Öğretim Elemanlarının Tükenmişlik Düzeylerinin Karşılaştırılması

Gül ÇAVUŞOĞLU¹ Şaban ÜNVER¹ Erol DOĞAN¹ İzzet İSLAMOĞLU¹ Sevtap ÖZDEMİR²

¹Ondokuz Mayıs Üniversitesi Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi, Samsun/Türkiye

²Bolu Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü, Bolu/Türkiye

ÖZET

Bu araştırma, Ondokuz Mayıs Üniversitesi (OMÜ) Spor Bilimleri Fakültesi öğretim elemanları ile diğer fakülte öğretim elemanlarının tükenmişlik düzeylerinin karşılaştırılması amacıyla yapılmıştır. Araştırmaya OMÜ’de farklı fakülte ve yüksek okullarda görev yapmakta olan toplam 285 öğretim elemanı katılmıştır. Verilerin toplanmasında araştırmacılar tarafından hazırlanan Demografik Bilgi Formu ve Maslach Tükenmişlik Ölçeği (1981) kullanılmıştır. Elde edilen verilerin istatistiksel analizinde; Kolmogorov Smirnov testi, T testi ve Anova testi kullanılmıştır. Katılımcıların tükenmişlik düzeylerinin cinsiyete göre karşılaştırmasında duygusal tükenmişlik alt boyutu puanlarında anlamlı farklılık bulunurken ($p<0.05$), duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutlarında anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p>0.05$). Tükenmişlik düzeylerinin unvana göre karşılaştırmasında duygusal tükenmişlik alt boyutunda anlamlı farklılık tespit edilirken ($p<0.05$), duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutlarında anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$). Bu çalışmada literatür bulgularının aksine araştırma görevlilerinin tükenmişlik seviyelerinin düşük olması gerek üniversite içinde gerekse çalışma çevrelerinde bireysel başarı sağlayacak ortamlarının sağlanmış olması dolayısıyla bunun da söz konusu kişilerin mesleğe bağlanmalarıyla birlikte tükenmişliklerini pozitif yönde etkilemesiyle açıklanabilir. Fakülte ve yüksek okullara göre yapılan karşılaştırmada duygusal tükenmişlik, duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutu puanlarında anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0.05$). Çalışmamızda yapılan karşılaştırmada tükenmişlik alt boyutlarında diğer fakülte ve yüksek okullara nazaran Spor Bilimleri Fakültesi’nde çalışan öğretim elemanlarının daha yüksek tükenmişlik düzeyine sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu durum Spor Bilimleri Fakültesi’nde çalışan öğretim elemanlarının hem teorik hem de uygulama derslerine girmeleri ve bu fakültedeki öğrencilerin spor yapmanın da vermiş olduğu hareketli ve aktif yaşam tarzından dolayı yorucu bir öğrenci profiline sahip olması, buna ek olarak akademik başarının ölçütü olan bilimsel yayınlarla uğraşmaları onların enerjilerini alarak tükenmişliğe yol açabilir. Bu sonuçlar doğrultusunda çalışılan bilim alanlarına göre öğretim elemanlarının ders yükü ile tükenmişlik düzeyi arasındaki ilişki araştırılabilir.

Anahtar Kelimeler: Öğretim Elemanı, Tükenmişlik, Üniversite

Comparison of the burnout levels of academics in the faculty of sports sciences and other faculties

ABSTRACT

The purpose of this study is to compare the burnout levels of academics of Faculty of Sports Sciences and academics of other faculties in Ondokuz Mayıs University (OMU). A total of 285 academics working in different faculties and higher schools of OMU participated in the study. The data was collected through a demographic information form prepared by the researchers and Maslach Burnout Inventory (1981). Kolmogorov Smirnov test, T test and Anova test were used for the statistical analysis of the data. When the burnout levels of the participants were compared in terms of gender, a significant difference was found in the emotional exhaustion subscale scores ($p<0.05$), while no significant difference was found in depersonalization and personal accomplishment subscales ($p>0.05$). When the burnout levels of the participants were compared in terms of title, a significant difference was found in the emotional exhaustion subscale scores ($p<0.05$), while no significant difference was found in depersonalization and personal accomplishment subscales ($p>0.05$). Unlike literature, the low burnout levels of research assistants in this study can be explained with the fact that they have ensured an environment of personal success both within the university and around their own working environment and thus this has resulted with a positive effect of burnout with their commitment to their occupations. In the comparison between faculties and higher schools, a significant difference was found between the scores of exhaustion, depersonalization and personal accomplishment subscales ($p<0.05$). Comparisons showed that the academics in the Faculty of Sports Sciences had higher burnout levels when compared with the academics in other faculties and higher schools. The fact that the academics in the Faculty of Sports Sciences teach both theoretical and applied courses and having a tiring student profile caused by the hectic and active lifestyle of the students due to the sports they play and the scientific publications which form the criteria of academic success may have caused their exhaustion. In line with these results, the associations between the numbers of the courses academics teach and their burnout levels can be examined.

Key Words: Academic, Exhaustion, University

GİRİŞ

Günümüz dünyasında yaşanan hızlı gelişme ve değişme karşısında insanlar sosyal ortam ve iş ayrımı olmadan yaşamlarının büyük bir bölümünü kendi sınırlarını zorlayarak sürdürmek zorundadır (Aydın, 2004). Bu değişmeler sonucunda insanın sahip olduğu rollerin artması, kişiye önemli sorumluluklar yüklenmesi ve ilişkilerin karmaşıklaşması ruh sağlığını zorlayıcı bir hal almakta ve kişilerarası ilişkiler doğrudan insanlarla çalışan bireylerin yaşamında önemli bir yer tutmaktadır (Dericioğulları ve ark., 2007).

İnsanlarla yüz yüze iletişim gerektiren meslek gruplarında ortaya çıkan tükenmişlik süregelen iş stresine ve kişi-iş uyumsuzluğuna verilen bir tür psikolojik tepki ve sosyal bir problem olarak değerlendirilir (Arı ve Bal, 2008). Eğitim alanı da insanlarla etkileşimin en yoğun olarak yaşandığı alanlardan biridir. İşte bu durum yoğun olarak yaşanan tükenmişliği de beraberinde getirmektedir. Her alanda hissedilen bu olgu bireyin psikolojik dengesini etkileyerek, bir taraftan yaşamın devamı için gerekli olan enerjiyi açığa çıkarırken, diğer taraftan tüm enerjisini olumsuz etkileyerek bireyi savunmasız ve zayıf bırakabilmektedir (Avşaroğlu ve ark., 2005).

Sporcuların eğitilmesi ve yetişmesinde çok önemli zihinsel, ruhsal, sosyal ve kültürel etkilere sahip olan spor bilimcilerin, bir insan olarak sporu ve sporcuyu doğrudan etkileyeceği açıktır. Bu nedenle, spor bilimcilerin karşılaşılabilecekleri mesleki zorluklar, stresler, başarısızlıklar, olumsuz şartlar, ruhsal ve fiziksel enerjide azalma, mesleklerini başarılı bir biçimde devam ettirememeleri tükenmişlik düzeylerinin belirlenmesinin önemini arttırmaktadır. Bu nedenle, spor bilimcilerin mesleki tükenmişlik düzeylerinin belirlenmesi, bu olumsuzluğa sebep olan etkenlerin ortadan kaldırılması veya en aza indirilmesi, başarılı sporcuların yetiştirilmesinde ve sporun geliştirilmesinde önem arz etmektedir. Bu araştırma, Ondokuz Mayıs Üniversitesi (OMÜ) Spor Bilimleri Fakültesi öğretim elemanları ile diğer fakülte öğretim elemanlarının tükenmişlik düzeylerinin karşılaştırılması amacıyla yapılmıştır.

MATERYAL VE METOD

Araştırmaya Ondokuz Mayıs Üniversitesi Mühendislik Fakültesi (n=51), İlahiyat Fakültesi (n=28), Veterinerlik Fakültesi (n=46), Ziraat Fakültesi (n=50), Yabancı Diller Yüksek Okulu (n=26) Spor Bilimleri Fakültesi (n=37), Bafra Meslek Yüksekokulu (n=20) ve İktisat Fakültesi (n=27)'nde görev yapmakta olan toplam 285 öğretim elemanı katılmıştır. Verilerin toplanmasında araştırmacılar tarafından hazırlanan Demografik Bilgi Formu ve Maslach Tükenmişlik Ölçeği kullanılmıştır. Maslach tarafından geliştirilmiş olan "Maslach Tükenmişlik Ölçeği (Maslach Burnout Inventory, 1981)", Ergin (1993) tarafından Türkçe'ye

uyarlanmıştır. Ölçek üç alt boyuttan meydana gelmektedir. Duygusal tükenme alt ölçeği, kişinin mesleği ya da işi tarafından tüketilmiş ve aşırı yüklenilmiş olma duygularını içerir. Duyarsızlaşma alt ölçeği, kişinin hizmet, bakım ve eğitim verdiklerine karşı, onların insan olduklarını dikkate almaksızın ve duygudan yoksun olarak davranımlarını tanımlar. Kişisel başarı alt ölçeği, insanlarla çalışan bir kimsenin kendisini yeterli ve başarılı hissetmesini tanımlar. Duygusal tükenme ve duyarsızlaşma alt ölçeklerindeki yüksek puan, kişisel başarı alt ölçeğinde ise düşük puan tükenmişliğin yüksekliğini gösterir. Elde edilen verilerin istatistiksel analizinde; verilerin normal dağılım gösterip göstermediğine Kolmogorov Smirnov testi ile bakılmış ve verilerin normal dağıldığı tespit edilmiştir. Verilerin istatistiksel analizinde T testi ve Anova testi kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi 0.05 ve 0.01 olarak alınmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Cinsiyete Göre Tükenmişlik Düzeylerinin Karşılaştırılması

		Cinsiyet	N	Ortalama	SS	p
Tükenmişlik Ölçeği	Duygusal Tükenmişlik	Erkek	173	12,21	5,12	0,004*
		Kadın	112	13,94	4,49	
	Duyarsızlaşma	Erkek	173	5,42	3,56	-
		Kadın	112	5,81	3,12	
	Kişisel Başarı	Erkek	173	10,04	3,89	-
		Kadın	112	10,95	4,06	

p<0.05*

Katılımcıların tükenmişlik düzeylerinin cinsiyete göre karşılaştırmasında duygusal tükenmişlik alt boyutu puanlarında anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur (p<0.05). Duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutlarında ise cinsiyete göre anlamlı farklılık gözlenmemiştir (p>0.05) (Tablo 1).

Tablo 2. Yaşa Göre Tükenmişlik Düzeylerinin Karşılaştırılması

		Grup	N	Ortalama	SS	Min	Mak	p
Tükenmişlik Ölçeği	Duygusal Tükenmişlik	25-35 (1)	147	12,48	4,58	2	24	-
		36-46 (2)	99	13,68	4,80	0	26	
		47 ve üzeri (3)	39	12,44	6,37	0	25	
	Duyarsızlaşma	25-35 (1)	147	5,57	3,48	0	17	-
		36-46 (2)	99	5,81	3,22	0	14	
		47 ve üzeri (3)	39	4,97	3,50	0	12	
	Kişisel Başarı	25-35 (1)	147	10,90	4,09	2	21	1>3** 2>3*
		36-46 (2)	99	10,57	3,85	3	20	
		47 ve üzeri (3)	39	8,05	3,02	2	16	

p<0.05*, p<0.01**

Yaşa göre tükenmişlik düzeylerinin karşılaştırıldığı tablo 2’de duygusal tükenmişlik ve duyarsızlaşma alt boyutlarında anlamlı farklılığa rastlanmazken ($p>0.05$) kişisel başarı alt boyutu puanlarında anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0.01$, $p<0.05$).

Tablo 3. Medeni Duruma Göre Tükenmişlik Düzeylerinin Karşılaştırılması

		Medeni Durum	N	Ortalama	SS	p
Tükenmişlik Ölçeği	Duygusal Tükenmişlik	Evli	180	12,92	4,97	-
		Bekar	105	12,84	4,93	
	Duyarsızlaşma	Evli	180	5,41	3,28	-
		Bekar	105	5,86	3,57	
	Kişisel Başarı	Evli	180	9,86	3,84	0,002*
		Bekar	105	11,32	4,05	

$p<0.05^*$

Tablo 3’de tükenmişlik düzeyleri medeni duruma göre karşılaştırılmış ve kişisel başarı alt boyutunda anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0.05$).

Tablo 4. Unvana Göre Tükenmişlik Düzeylerinin Karşılaştırılması

		Unvan	N	Ortalama	SS	Min	Mak	p
Tükenmişlik Ölçeği	Duygusal Tükenmişlik	Öğretim Üyesi (1)	75	11,31	5,66	0	26	1<2,4*
		Öğretim Görevlisi (2)	67	13,60	4,11	4	24	
		Araştırma Görevlisi (3)	85	13,20	4,77	2	24	
		Okutman (4)	58	13,67	4,76	3	25	
	Duyarsızlaşma	Öğretim Üyesi (1)	75	5,09	3,58	0	14	-
		Öğretim Görevlisi (2)	67	5,87	3,48	0	17	
		Araştırma Görevlisi (3)	85	5,58	3,04	0	14	
		Okutman (4)	58	5,84	3,54	0	16	
	Kişisel Başarı	Öğretim Üyesi (1)	75	10,44	3,92	3	20	-
		Öğretim Görevlisi (2)	67	10,24	4,27	3	21	
		Araştırma Görevlisi (3)	85	10,94	3,90	3	20	
		Okutman (4)	58	9,72	3,79	2	18	

$P<0.05^*$

Tablo 4’e göre tükenmişlik düzeylerinin unvana göre karşılaştırmasında duygusal tükenmişlik alt boyutunda anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0.05$). Duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutlarında anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 5. Fakültelere Göre Tükenmişlik Düzeylerinin Karşılaştırılması

	Fakülte	N	Ort.	SS	Min	Mak	p
Duyusal Tükenmişlik	Mühendislik (1)	51	12,86	3,58	2	24	
	İlahiyat (2)	28	9,39	4,65	2	19	
	Veterinerlik (3)	46	11,22	6,16	0	21	2<1,8*
	Ziraat (4)	50	14,20	3,25	7	20	2<4,6,7**
	Yabancı Diller (5)	26	12,73	5,18	3	23	3<4,6*
	Spor bilimleri (6)	37	14,54	5,76	5	26	
	Meslek yüksekokul(7)	20	14,80	4,37	4	21	
	İktisat (8)	27	13,48	4,57	3	25	
Tükenmişlik Ölçeği	Mühendislik (1)	51	5,29	1,72	2	11	
	İlahiyat (2)	28	4,00	2,89	0	10	1<4,7**
	Veterinerlik (3)	46	4,59	3,18	0	10	2<4,7**
	Ziraat (4)	50	8,36	4,06	2	16	3<4,7**
	Yabancı Diller (5)	26	4,04	2,24	0	8	4>5,6,8**
	Spor bilimleri (6)	37	5,08	3,02	0	14	7>5,6,8**
	Meslek yüksekokul (7)	20	8,30	4,23	1	17	
	İktisat (8)	27	4,37	1,62	1	8	
Kişisel Başarı	Mühendislik (1)	51	9,24	3,27	2	18	
	İlahiyat (2)	28	8,96	3,51	5	18	1<4,7**
	Veterinerlik (3)	46	10,09	3,36	3	17	2<4,7**
	Ziraat (4)	50	14,48	3,50	4	20	3<4,7**
	Yabancı Diller (5)	26	8,69	3,41	2	16	4>5,6,8**
	Spor bilimleri (6)	37	9,11	3,06	5	17	7>5,6,8**
	Meslek yüksekokul (7)	20	13,05	4,50	3	21	
	İktisat (8)	27	8,48	2,49	4	16	

p<0.05*, p<0.01**

Fakültelere göre tükenmişlik düzeyleri karşılaştırıldığında duygusal tükenmişlik, duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutu puanlarında anlamlı farklılık saptanmıştır (p<0.05).

TARTIŞMA ve SONUÇ

OMÜ öğretim elemanlarının tükenmişlik düzeylerinin araştırıldığı bu çalışmada katılımcıların tükenmişlik düzeylerinin cinsiyete göre karşılaştırılmasında duygusal tükenmişlik alt boyutu puanlarında kadınların erkeklere göre anlamlı derecede yüksek tükenmişlik puanlarına sahip olduğu tespit edilmiştir. Bireylerin duygusal tükenme alt boyutundan elde ettikleri puanların yükselmesi, duygusal tükenmişliklerinin arttığına göstergesidir. Sürvegil ve Budak (2006)'ın Dokuz Eylül Üniversitesi İ.İ.B.Fakültesinde 185 akademik personel üzerinde tükenmişlik düzeyleri ile ilgili yapmış oldukları araştırmada; kadınların duygusal tükenmişlik düzeyinin erkeklere nazaran daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Literatürde kadın öğretmenlerin daha fazla duygusal tükenme yaşadığı da tespit edilmiştir (Aktuğ ve ark. 2006; Özkan, 2007; Pepe, 2008; Şahin, 2008; Tuna ve Çimen, 2013). Tam tersine duygusal tükenmişlik puanlarının kadınlarda daha az olduğu sonucuna ulaşan çalışmalara rastlamak mümkündür (Helvacı ve Turhan, 2013; Gençay, 2007; Kale, 2007; Kelgökmen ve ark. 2007; Kurtlar, 2009). Bireylerin duyarsızlaşma alt boyutundan elde ettikleri puanların yükselmesi, duyarsızlıklarının ve buna

bağlı olarak tükenmişlik seviyelerinin arttığına göstergesidir. Kişisel başarı alt boyutundan elde edilen düşük puanlar ise, yüksek bir tükenmişlik seviyesini işaret eder. Çalışmada duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutlarında cinsiyete göre anlamlı farklılık gözlenmemiştir. Aktuğ ve ark. (2006), tarafından yapılan araştırmada, cinsiyetin duyarsızlaşma alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa yol açmadığı bulunmuştur. Bu çalışmanın bulgularının aksine literatürde duyarsızlaşmanın cinsiyete göre farklılaştığını belirten çalışmalar mevcuttur (Helvacı ve Turhan, 2013; Yıldırım ve Taşmektepligil, 2011). Bu çalışma sonucunda kadınların daha fazla duygusal tükenmişlik yaşamalarının; onların işleri dışında anne, eş ve çalışan olarak üstlendikleri farklı rollerin fazlalığı nedeniyle olduğu düşünülebilir.

Yaşa göre tükenmişlik düzeyleri karşılaştırıldığında duygusal tükenmişlik ve duyarsızlaşma alt boyutlarında anlamlı farklılığa rastlanmazken kişisel başarı alt boyutu puanlarında anlamlı farklılık saptanmıştır. Bulgularımıza paralel olarak Dericioğulları ve ark. (2007)'nin öğretim elemanları üzerinde yapmış oldukları araştırma sonuçlarına göre öğretim elemanlarının yaşları ile duygusal tükenme, duyarsızlaşma puanları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Yine farklı meslek kollarında yapılan çalışmalarda duygusal tükenme ve duyarsızlaşma düzeylerinin yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılığa neden olmadığı belirlenmiştir (Kırılmaz ve ark. 2003; Soysal, 2010). Araştırma sonuçlarımızı destekler mahiyette çalışmalar mevcut olmasına karşın farklı meslek grubunda çalışan bireylerin yaş gruplarına göre duygusal tükenme ve duyarsızlaşma puanlarında anlamlı düzeyde farklılaşmanın olduğu tespit edilen çalışmalar da bulunmaktadır (Avşaroğlu ve ark. 2005; Gezer ve ark. 2009; Berberoğlu ve Sağlam, 2010; Soysal 2010; İraz ve Ganiyusufoğlu 2011). Genel olarak değerlendirildiğinde, farklı denekler üzerinde yapılan çalışmalarda, farklı sonuçlar elde edildiği görülmektedir. Bu araştırmada, kişisel başarı alt boyutu açısından yaşa bağlı olarak tükenmişlik düzeyinin arttığı saptanmıştır. Yaşın artmasına paralel olarak yükselen tükenmişlik seviyesinin öğretim elemanlarının çalışma stresinden olumsuz etkilenerek bu yaşlarda daha fazla hissedilmesi tükenmişlik yaşadıkları şeklinde yorumlanabilir. Dolayısıyla bu yaşlarda karşılaşılan tükenmişliğin öğretim elemanlarının kişisel başarı düzeyini düşürebileceği söylenebilir.

Tükenmişlik düzeyleri medeni duruma göre karşılaştırılmış ve kişisel başarı alt boyutunda anlamlı farklılık saptanmıştır. Yani kişisel başarı puanında bekarların daha yüksek puan ortalamalarına sahip olduğu görülmektedir. Yapılan bir çalışmada kişisel başarı alt boyutunda bekar akademik personelin kişisel başarı hissi evli akademik personele göre daha yüksek

olduğu tespit edilmiştir (İraz ve Ganiyusufoglu, 2011). Tersine bir araştırma kapsamında polislerin medeni durum değişkenine göre, kişisel başarıda evlilerin bekârlara göre daha yüksek bir puan ortalamasına sahip oldukları belirlenmiştir (Soysal, 2010). Bu çalışmada, duyarsızlaşma ve duygusal tükenmişlik puanlarında ise anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Ancak bu puanların ortalamalarına bakıldığında duyarsızlaşma alt boyutunda bekarların, duygusal tükenmişlik alt boyutunda evlilerin puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu durum, bekar akademisyenlerin duygusal bir boşluk içinde olduklarının bir göstergesi olabilir. Literatürde bekar akademik personelin duyarsızlaşma düzeyinin evli akademik personele göre daha yüksek bulunduğu çalışma mevcuttur (İraz ve Ganiyusufoglu, 2011). Bu bulgunun tersine evli olanların bekar olanlara göre daha fazla duygusal tükenme yaşadıkları da bulgulanmıştır (Oğuzberk ve Aydın, 2008). Çalışmamız bulgularına paralel olarak Ardıç ve Polatçı (2008), medeni durum açısından duygusal tükenme ve duyarsızlaşma alt boyutlarında anlamlı fark bulmazken, kişisel başarı alt boyutu açısından anlamlı fark bulmuştur. Literatürde tükenmişliğe ait alt boyut puanlarının, medeni duruma göre istatistiksel olarak önemli farklılık göstermediğini belirten çalışmalar da mevcuttur (Sünter ve ark. 2006; Helvacı ve Turhan, 2013). Sonuç olarak toplam tükenmişlik puanları değerlendirildiğinde bekarların daha yüksek tükenmişlik puan ortalamalarına sahip olduğu göze çarpmaktadır. Burada evli olanların sorunlarla başa çıkma ve problemleri çözmede aile desteğinin avantajını kullanması onların tükenmişlik puanlarına yansımış olabilir.

Tükenmişlik düzeylerinin unvana göre karşılaştırmasında duygusal tükenmişlik alt boyutunda anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutlarında anlamlı farklılık saptanmamıştır. Alt boyutlardaki ortalamalara bakıldığında duygusal tükenme ve duyarsızlaşma alt boyutlarında en düşük puanlara öğretim üyelerinin, kişisel başarı puanlarında ise en düşük puana okutmanların en yüksek puana araştırma görevlilerinin sahip olduğu görülmektedir. Bu çalışma bulgularına paralel olarak Tümkiye (2007) çalışmasında, unvan değişkeni ile duygusal tükenmişlik alt boyutu arasında anlamlı bir fark bulmuşken duyarsızlaşma alt boyutunda ise anlamlı bir ilişki bulamamıştır. Toker (2011) de öğretim üyelerinin diğer akademisyenlere nazaran daha düşük düzeyde duygusal tükenme ve duyarsızlaşma düzeyine sahip olduklarını saptamıştır. Yine Serinkan ve Bardakçı (2009) duygusal tükenme açısından profesör ve doçent grubunun en az ortalamaya sahip olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca İraz ve Ganiyusufoglu (2011), kişisel başarı puan ortalamalarının en yüksek araştırma görevlilerinde olduğunu saptamıştır. Bulgularımızın aksine, en yüksek duygusal tükenme ve duyarsızlaşma ile en düşük kişisel başarı düzeyine sahip grubun

araştırma görevlileri olduğu çalışmalarda tespit edilmiştir (Ardıç ve Polatçı, 2008; Toker, 2011). Bu çalışmada literatür bulgularının aksine araştırma görevlilerinin tükenmişlik seviyelerinin düşük olması dikkat çekici bir sonuçtur. Bu durumun araştırma görevlilerinin gerek üniversite içinde gerekse çalışma çevrelerinde bireysel başarı sağlayacak ortamlarının sağlanmış olması dolayısıyla bunun da söz konusu kişilerin mesleğe bağlanmalarıyla birlikte tükenmişliklerini pozitif yönde etkilemesiyle açıklanabilir.

Fakültele göre tükenmişlik düzeyleri karşılaştırıldığında duygusal tükenmişlik, duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutu puanlarında anlamlı farklılık saptanmıştır. Bulgularımızda tükenmişlik alt boyutlarından duygusal tükenmede en yüksek puan ortalamasına sırasıyla, Meslek Yüksek Okulu, Spor Bilimleri, Ziraat, İktisat, Mühendislik, Yabancı Diller, Veterinerlik, İlahiyat Fakülteleri'nin, duyarsızlaşma alt boyutunda en yüksek puan ortalamasına sırasıyla Ziraat Fakültesi, Meslek Yüksek Okulu, Mühendislik, Spor Bilimleri, Veterinerlik, İktisat, Yabancı Diller, İlahiyat Fakülteleri'nin sahip olduğu, ayrıca kişisel başarı alt boyutunda ise en yüksek puan ortalamasına sırasıyla Ziraat Fakültesi, Meslek Yüksek Okulu, Veterinerlik, Mühendislik, Spor Bilimleri, İlahiyat, Yabancı Diller, İktisat Fakülteleri'nin sahip olduğu görülmektedir. Çalışma bulgularımıza paralel olarak, Ardıç ve Polatçı, (2008) görev yapılan fakülte veya yüksekokulun kişisel başarı alt boyutu açısından farklılık gösterdiğini ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'ndeki kişisel başarı düzeyinin Eğitim Fakültesi ile Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'ndan daha düşük düzeyde olduğu belirtmişlerdir. Yine Dericioğulları ve ark. (2007), Sağlık Yüksekokulu ve Eğitim Fakültesinde görev yapan öğretim elemanlarının duygusal tükenme ve kişisel başarı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulmamalarına rağmen, her iki bölümün öğretim elemanlarının duyarsızlaşma düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptamışlardır. Bulgularımız aksine literatürde öğretim elemanlarının tükenmişlik düzeylerinin temel bilim alanlarına göre farklılık göstermediği çalışmalarda tespit edilmiştir (Konakay ve ark. 2011; Aras ve Karakiraz, 2013; Kutanis ve Karakiraz, 2013). Bulgularımız neticesinde İlahiyat Fakültesi'nin diğer fakülte ve yüksekokullara göre daha düşük tükenmişlik puanlarına sahip olması dikkat çekmektedir. Burada dinin insanın duyguları, düşünceleri ve davranışları üzerinde etki ederek, insan hayatına katkı sunduğunu (James, 2002); insanın katlanılmaz sıkıntılara tahammül etmesini kolaylaştırdığını (Freud, 2009); bireysel ve toplumsal sağlığa katkı sağlayarak insanın davranışlarını yönlendirmede etkili olduğunu (Jung, 2010) belirten araştırmalarda dinin fonksiyonelliğine vurgu yapılmıştır. Dolayısıyla bireylerin sosyal hayatına etki eden dini yaşantısı ile sosyal boyutu olan mesleğine yönelik tutumu arasında bir ilişki bahsetmek mümkün gözükmemektedir (Dağcı ve Kartopu, 2014). Çalışmamızda yapılan karşılaştırmada tükenmişlik alt boyutlarında diğer fakülte ve yüksekokullara nazaran Spor Bilimleri Fakültesi'nde çalışan öğretim elemanlarının daha yüksek tükenmişlik düzeyine sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu durum Spor Bilimleri Fakültesi'nde çalışan öğretim elemanlarının hem teorik hem de uygulama derslerine girmeleri ve bu fakülte'deki öğrencilerin spor yapmanın da vermiş olduğu hareketli ve aktif yaşam tarzından dolayı yorucu bir öğrenci profiline sahip olması, buna ek olarak akademik başarının ölçütü olan bilimsel yayınlarla uğraşmaları onların enerjilerini alarak tükenmişliğe yol açabilir.

Bu araştırmadan elde edilen bulgular sonucunda şu önerilerde bulunulabilir:

1. Tükenmişlik düzeyi fazla olan öğretim elemanlarının bu durumla başa çıkmalarını kolaylaştırmak amacıyla gerekli destek eğitimleri verilebilir.
2. Öğretim yılının farklı zamanlarında öğretim elemanlarının tükenmişlik durumları değerlendirilebilir. Çalışma süresinin tükenmişlik üzerine etkisi araştırılabilir.
3. Bölümlere göre öğretim elemanlarının ders yükü ile tükenmişlik düzeyi arasındaki ilişki araştırılabilir.

KAYNAKLAR

- AKTUĞ İ.Y. SUSUR A. KESKİN S. BALCI Y. SEBER G. (2006). Osmangazi Üniversitesi tıp fakültesinde çalışan hekimlerde tükenmişlik düzeyleri, Osmangazi Tıp Dergisi, 28(2), 91-101.
- ARAS M. KARAKİRAZ A. (2013). Zaman temelli iş aile çatışması, düşük başarı hissi ve iş tatmini ilişkisi: doktora yapan araştırma görevlileri üzerinde bir araştırma. Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 1(4), 1-14.
- ARDIÇ K. POLATÇI S. (2008). Tükenmişlik sendromu akademisyenler üzerinde bir uygulama (GOÜ Örneği) Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 10(2): 69-96.
- ARI G.S. ve BAL E.Ç. (2008). “Tükenmişlik Kavramı: Birey ve Örgütler Açısından Önemi”, Yönetim ve Ekonomi, Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. 15/1, 131-148
- AVŞAROĞLU S. DENİZ M.E. KAHRAMAN A. (2005). Teknik Öğretmenlerde Yaşam Doyumu, İş Doyumu ve Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi”, S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14:115-129.
- AYDIN Ş. (2004). “Örgütsel Stres Yönetimi”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(3).
- BERBEROĞLU M. SAĞLAM B. (2010). Meslek Yüksekokulu Akademik Personellerinin Tükenmişliği ve İş Tatmini Üzerine Bir Araştırma. Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi, 2:102-118.
- DAĞCI A. KARTOPU S. (2014). Mesleki Tükenmişlik İle Dindarlık Eğilimi Arasındaki İlişki Üzerine Ampirik Bir Araştırma. Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic 9(8) 365-383.
- DERİCİOĞULLARI A.B. KONAK Ş. ARSLAN E. ÖZTÜRK B. (2007). “ Öğretim Elemanlarının Tükenmişlik Düzeyleri: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Örneği”, Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi, 2(5), 13-23.
- ERGİN C. (1993). “Doktor ve Hemşirelerde Tükenmişlik ve Maslach Tükenmişlik Ölçeğinin Uyarlanması”, VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları, Türk Psikolog Derneği Yayınları, Ankara
- FREUD S. (2009). Amatör Psikanalizi (Çev. Kamuran Şipal). İstanbul: Cem Psikoloji Yay.
- GENÇAY A. ÖKKEŞ (2007). “Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İş Doyumu Ve Mesleki Tükenmişliklerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”, Kastamonu Eğitim Dergisi. 15(2); 765–780.
- GEZER E. YENEL F. ŞAHAN H. (2009). Öğretim Elemanlarının Tükenmişlik Düzeyleri İle Sosyodemografik Değişkenleri Arasındaki İlişki. The Journal of International Social Research 2(6); 243-250
- HELVACI I. TURHAN M. (2013). Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi: Silifke’de Görev Yapan Sağlık Çalışanları Üzerinde Bir Araştırma. İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi. 1(4); 58-68 ISSN:2147-804X.
- İRAZ R. GANİYUSUFOĞLU A. (2011). Örgütlerde Mesleki Tükenmişlik ve Akademisyenler Üzerinde Bir Uygulama, SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 11; 451-472.
- JAMES W. (2002). The Varieties of Religious Experience. Pennsylvania/USA: The Pennsylvania State University Press.
- JUNG C.G. (2010). Psikoloji ve Din (Çev. Raziye Karabey). İstanbul: Okyanus Yay.
- KALE F. (2007). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İş Doyumu Ve Tükenmişlik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Niğde: Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- KELGÖKMEN H.A. SAÇLI F. DEMİRHAN G. (2007). “İlköğretim Okullarında Görev Yapan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeylerinin Saptanması ve Karşılaştırılması” 5. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Sempozyumu, Adana.
- KIRILMAZ A.Y. ÇELEN Ü. SARP N. (2003). “İlköğretimde Çalışan Bir Öğretmen Grubunda “Tükenmişlik Durumu” Araştırması”, İlköğretim- Online, 2: 2-9
- KONAKAY G. ALTAŞ S.S. (2011). Akademisyenlerde Tükenmişlik ve İş Tatmini Düzeylerinin Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi: Kocaeli Üniversitesi Örneği. SAÜ Fen Edebiyat Dergisi, 13(2), 35-71.
- KURLAR C. (2009). Engelli Okullarında Görev Yapan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma (Marmara Bölgesi Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KUTANİS R.Ö. KARAKİRAZ A. (2013). Akademisyenlerde Tükenmişliğin Kopenhag Tükenmişlik Envanteri (CBI) ile Ölçülmesi: Bir Devlet Üniversitesi Örneği, İşletme Bilimi Dergisi :1(2)
- MASLACH C. JACKSON S.E. (1981). “The Measurement of Experienced Burnout”, Journal of Occupational Behavior, 2, 99-113.
- OĞUZBERK M. AYDIN A. (2008). Ruh Sağlığı Çalışanlarında Tükenmişlik Klinik Psikiyatri. 11:167-179.
- ÖZKAN Ş.Y. (2007). “Niğde İlinde Görevli Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin Araştırılması”, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- PEPE Ş. (2008). Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- SERİNKAN C. BARDAKCI A. (2009). Pamukkale Üniversitesi’ndeki Akademik Personelin İş Tatminleri Ve Tükenmişlik Düzeylerine İlişkin Bir Araştırma Manas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi. 21: 115-132.
- SOYSAL A. (2010). Polislerde Tükenmişlik: Bazı Demografik Değişkenler Açısından K.Maraş Emniyet Müdürlüğü’nde Bir Araştırma, Kilis 7 Aralık Üniversitesi İ.İ.B.F. Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (Prof. Dr. Alaeddin Yavaşca Özel Sayısı). 55-80
- SÜNTER A.T. CANBAZ S. DABAK Ş. ÖZ H. PEKŞEN Y. (2006). “Pratisyen Hekimlerde Tükenmişlik, İşe Bağlı Gerginlik ve İş Doyumu Düzeyleri” Genel Tıp Dergisi,16(1): 9-14
- SÜRVEGİL O. BUDAK G. (2006). “Akademik Personelin Tükenmişlik Düzeyini Etkileyen Çalışma Yaşamı Alanlarının ve Demografik Değişkenlerin Analizi”, 14. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı, 22-24 Mayıs, 231-239.
- ŞAHİN Ş. (2008). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Tükenmişlik ve Yaşam Doyumu Düzeyleri, Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- TOKER B. (2011). Burnout among University Academicians: An Emprical Study on the Universities of Turkey. Doğu Üniversitesi Dergisi, 12(1); 114-127.
- TUNA M. ÇİMEN Z. (2013). Ankara’da Görev Yapan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. Pamukkale Journal of Sport Sciences 2013, Vol.4, No.2, Pg:60-78 ISSN: 1309-0356.
- TÜMKAYA S. (2007). “Burnout and Humor Relationship Among University Lecturers”. Humor, 20(1), 73-92.
- YILDIRIM Y. TAŞMEKTEPLİGİL M.Y. (2011). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarındaki Görevli Akademisyen Personelin Örgütsel Stres ve Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 1x(4) 131-140